Nr 246.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; given Stockholms slott den 21 april 1922.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Åkerman.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Härigenom förordnas, att det förbud, som i 1 § i lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län stadgas mot inmutning av järnmalmsfyndigheter för annans än kronans räkning, vilket förbud gäller till den 1 oktober 1922, skall äga fortsatt giltighet till den 1 oktober 1923 samt att övriga bestämmelser i sagda lag skola äga tillämpning med avseende å inmutning, som i samma bestämmelser avses, där denna sökes före sistnämnda dag.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1922.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 april 1922.

Närvarande:

Statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anför efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet:

»Sedan till följd av den under kristiden inträdda bristen å vissa metaller, särskilt koppar, nickel och svavelkis, fråga uppstått om upphävande av det sedan 1902 respektive 1907 gällande förbud för enskilda att erhålla inmutning å viss kronojord inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, vann denna fråga sin lösning vid 1918 års riksdag, som antog ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag i ämnet. Den 31 maj 1918 utfärdades med anledning härav lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, vilken lag trätt i kraft den 15 juni 1918. Genom denna lag frigavs rätten till inmutning å ifrågavarande kronojord utom beträffande järnmalm, i fråga varom enahanda förbud som ovan sagts stadgades i 1 §. I avbidan på genomförandet av en ny allmän gruvlagstiftning erhöll sistnämnda lag allenast provisorisk giltighet, och stadgades i sådant avseende i lagens slutbestämmelser, att det i 1 § omförmälda förbud mot inmutning av järnmalmsfyndighet för annans än kronans räkning skulle upphöra att gälla den 1 oktober 1919 samt att lagens övriga bestämmelser icke skulle tillämpas med avseende å inmutning, som söktes efter sistnämnda dag, allt så framt ej Kungl. Maj:t med riksdagen annorlunda förordnade.

Lagen den 31 maj 1918 har därefter erhållit förlängd giltighetstid, senast enligt lag den 28 februari 1921 (nr 61) till den 1 oktober 1922.

Såsom jag nyss erinrat, har 1918 års lag erhållit endast provisorisk giltighet av hänsyn särskilt därtill att frågan om ny gruvlagstiftning ännu icke vunnit sin lösning. Denna lagstiftningsfråga är numera föremål för behandling av särskilda under år 1920 tillkallade

sakkunniga inom justitiedepartementet. Då det ännu är ovisst, när förslag till definitivt ordnande av denna fråga kan föreläggas riksdagen och detta i varje fall icke kan ske före utgången av den tid, då 1918 års lag upphör att gälla, bör följaktligen tagas under övervägande, huruvida giltighetstiden för sist nämnda lag bör ånyo utsträckas. Jag har fördenskull låtit infordra yttranden härutinnan från kommerskollegium, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, chefen för Sveriges geologiska undersökning samt bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund. Tillika hava omförmälda sakkunniga anmodats att avgiva utlåtande i ärendet.

Bergmästaren i norra bergmästaredistriktet.

Bergmästaren Asplund har i yttrande den 14 november 1921 i huvudsak anfört:

Efter ifrågavarande lags ikraftträdande den 15 juni 1918 hade för enskilda utfärdats följande antal mutsedlar å fyndigheter å kronojord inom de tre län, som berördes av lagen.

	Nyupptäckta					Sönade					Summa mutsedlar				
	1918	1919	1920	1921	Summa	1918	1919	1920	1921	Summa	1918	1919	1920	1921	Summa
Norrbottens län..	316	153	170	30	669	220	75	73	106	474	536	228	243	136	1,143
Västerbottenslän	51	6	7	233	297	115	—	22	31	168	166	6	29	264	465
Jämtlands län ...	7	8	—	—	15	33	1	2	—	36	40	90	2	—	51
Summa	374	167	177	263	981	368	76	97	137	678	742	243	274	400	1,659

Av dessa fyndigheter hade följande blivit utmålslagda:

	Mineralanledningens art	1918	1919	1920	1921	Summa
Norrbottens län	Grafit	15	2	—	—	17
	Molybden.....	—	4	1	—	5
	Svavelkis och grafit.....	—	—	1	—	1
	Svavelkis i järnmalm ...	—	8	1	7	16
	Magnesit och järnmalm	—	—	4	—	4
	Silver och bly	—	—	4	—	4
	Arsenikkis	—	—	1	—	1
Summa för Norrbottens län		15	14	12	7	48
Västerbottens län	Svavelkis.....	—	1	—	—	1
Jämtlands län	Kromjärn.....	—	1	—	—	1
Summa för hela distriktet		15	16	12	7	50

I kraft varande inmutningar, för vilka utmål ännu icke lagts, avsågo följande mineral:

Mineralanledningens art	Norrbottens län		Västerbottens län		S u m m a		
	nya	sönade	nya	sönade	nya	sönade	summa
Zink, koppar, svavel	—	—	2	—	2	—	2
» bly, silver	—	12	—	—	—	12	12
Koppar och kobolt	—	4	—	—	—	4	4
Blyglans	—	1	—	—	—	1	1
Koppar- och guldmalm	—	25	—	—	—	25	25
Koppar- och magnetkis	2	—	—	—	2	—	2
Kopparmalm	4	—	6	—	10	—	10
Svavelkis	—	10	217	—	217	10	227
» och kopparkis	9	—	1	1	10	1	11
Svavel- och arsenikkis	—	—	9	30	9	30	39
Koppar och magnesit	—	6	—	—	—	6	6
Magnesit	6	15	—	—	6	15	21
Apatit	4	28	—	—	4	28	32
Grafit	2	—	—	—	2	—	2
Summa gällande inmutningar	27	101	235	31	262	132	394

Av utmålen innehöllo 15 stycken, jämte svavelkis, varå utmål beviljats, avsevärda mängder järnmalm. Av de inmutade, men icke utmålslagda fyndigheterna innehöllo 19 stycken, inmutade å svavelkis och kopparmalm, samt 32 stycken, inmutade å apatit, sannolikt även järnmalm till proportionsvis större mängd än de mineral, varå mutsedlar begärts. Av de å magnesit och kopparmalm inmutade fyndigheterna innehöllo 6 stycken samt av de å enbart magnesit inmutade fyndigheterna sannolikt flertalet avsevärda kvantiteter järnmalm. Inalles torde således 15 utmål och 70 à 80 ännu icke utmålslagda fyndigheter eller 30 respektive 20 procent av samtliga på grund av 1918 års lag tillkomna utmål och utmålslagda fyndigheter innehålla mer eller mindre betydande järnmalmstillgångar, vilka likväl icke finge tillgodogöras av inmutaren utan vore förbehållna kronan såsom jordägare.

Först återgivna tablå gåve vid handen, att sedan den första rusningen vid lagens ikraftträdande för åtkommande av förut inmutade men sönade fyndigheter — varav största delen naturligt nog vore värdelösa — hunnit lägga sig, den enskilda inmutareverksamheten mera inriktat sig på uppsökandet av nya malmfyndigheter. En större plan-

mässighet kunde även skönjas i malmletandet, som under 1921 — liksom under senare delen av 1920 — varit koncentrerat på ett område inom Jörns, Norsjö och Malå socknar i Västerbottens län, där det huvudsakligen bedrivits dels av Sveriges geologiska undersökning, dels av Centralgruppens emissionsaktiebolag. Såsom av den sist intagna tabellen framginge, utgjordes mer än hälften av alla under 1921 tagna inmutningar av nyupptäckta svavelkisfyndigheter. Då den malmförande trakten, där dessa fyndigheter vore belägna, bestode av enskild jord och kronojord i stark omväxling, förelåge givetvis, om inmutningsrätten å kronojord upphävdes, stor risk för att malmletaren, efter att hava nedlagt mycken möda och kostnad på efterspanande av malmens fasta klyft, skulle finna all denna möda förgäves, icke därför att han misslyckats i sin malmletning utan kanske därför att malmens fasta klyft slutligen befunnes ligga på kronojord. Om man icke ville lägga hinder i vägen för slutförandet genom enskilda företagare av dessa betydelsefulla malmletningar, måste rätten för enskilda att göra inmutningar å kronojord tillsvidare bibehållas.

Visserligen förelåge icke nu det skäl, som närmast föranlett det delvisa lösgivandet av inmutningsrätten å kronojord: strävan att med all makt söka få till stånd en ökad inhemsk brytning av vissa malmer. Då därtill komme, att 1918 års lag ännu icke lett till gruvbrytning å några nya fyndigheter, syntes den slutsatsen ligga nära till hands, att man saklöst kunde återgå till ett totalförbud för enskilda mot inmutning å kronomark. Ett beslut i denna riktning vore emellertid icke tillrådligt. Då i regel en ganska lång tid måste förflyta mellan upptäckten av en malmfyndighet och dennas försättande under regelbunden gruvdrift, måste man beträffande malmletning helt bortse från de tillfälliga konjunkturerna. Det vore för övrigt lämpligt, att under depressionstider lägga an på sådana arbeten, som kunde förbereda ett så kraftigt utnyttjande som möjligt under kommande högkonjunktur av landets naturliga tillgångar, och första villkoret härvidlag vore givetvis, att man innan dess tagit så fullständig kännedom som möjligt om dessa tillgångar.

I främsta rummet gällde detta om andra malmer än järnmalm, på vilka vårt land ständigt lidit stor brist. Men även beträffande järnmalmerna gällde det att göra allt vad göras kunde för att få fram i dagen nya tillgångar — vad de norrländska länen särskilt beträffade, ökade tillgångar av fosforrena järnmalmer eller åtminstone av sådana järnmalmer, som genom mekaniska hjälpmedel kunde förvandlas till fosforren malmslig. Den allt mer beträngda ställning, den svenska järn-

hanteringen fått i konkurrensen med utlandet, gjorde det till en tvingande nödvändighet att omlägga densamma så mycket som möjligt till elektrisk tackjärnstillverkning. I fråga om tillgången å såväl kraft som kolved hade Norrland de bästa förutsättningarna för en sådan tillverkning. Däremot hade Norrland icke tillräckliga *kända* kvantiteter fosforren malm. Då de mest järnmalmförande områdena huvudsakligen låge å kronomark inom Jukkasjärvi och Gällivare socknar, vore givetvis ett fortsatt förbud för enskilda mot inmutning av järnmalm å kronomark ett hinder i vägen för upptäckten av nya järnmalmsfyndigheter. Enligt Asplunds mening vore därför endast två alternativ tillrådliga. Antingen borde inmutningsrätten för enskilda på kronomark frigivas även beträffande järnmalm, varvid man, för att förekomma en ingalunda hälsosam konkurrens på malmexportens område, borde stadga exportförbud å alla enligt lagen inmutade malmer utan särskilt tillstånd av Konungen ävensom eventuellt bestämma, att den upplåtelsetid, som kunde i en blivande gruvlag bestämmas för nyinmutade malmfyndigheter, borde avkortas med den tid, fyndigheterna varit upplåtna enligt den provisoriska lagen. Eller ock borde, om förbudet mot inmutning av järnmalm ansåges fortfarande böra gälla, kronan utan dröjsmål föranstalta omfattande malmletningar efter järnmalm i trakter, som förde sådan malm.

Då man finge hoppas, att det icke skulle dröja alltför länge, tills en ny definitiv gruvlagstiftning kunde bliva antagen, ansåge Asplund, att det senare alternativet borde väljas och att därför lagen borde förlängas på ytterligare ett år och ingående efterforskningar särskilt efter nya järnmalmsfyndigheter genom statens försorg borde anställas inom de järnmalmförande områdena.

I en detaljfråga ville Asplund föreslå en förändring i 1918 års lag. I 9 § fjärde stycket stadgades, att om kronan *efter* utmålsförrättningen anmälde sig till begagnande av sin jordägareandel, inmutaren skulle vara berättigad påkalla ny förrättning för erhållande av den jämkning i fråga om fastställd avgift, som föranleddes av kronans inträde i gruvföretaget. Det vore emellertid icke rimligt, att ny förrättning skulle vara nödvändig för sådant ändamål, då värdering av ifrågavarande avgift blivit bestämd i regeln endast två à tre år förut. Det vore ur båda parternas synpunkt alldeles tillfredsställande, att den fastställda avgiften minskades i förhållande till den andel, med vilken kronan inginge såsom jordägare, även om detta ägde rum efter utmålsförrättningen. I många fall skulle en ny förrättning draga så stor kostnad, att den uppvägde hela avgiften under flere år.

Gruvingenjören i norra bergmästaredistriktet.

Gruvingenjören i norra bergmästaredistriktet Ragnar Stahre, vilken i egenskap av tillförordnad bergmästare i samma distrikt till kommerskollegium avgivit yttrande i ärendet, har i detta yttrande huvudsakligen anfört: Om 1918 års lag icke skulle förlängas utan istället det tidigare gällande totala förbudet mot inmutning för enskild räkning å odisponerad kronomark inom de tre nordligaste länen återinföres såsom ett provisorium under väntan på ny gruvlagstiftning, skulle detta verka därhän, att all malmletning å såväl krono- som enskild mark inom dessa län praktiskt taget komme att avstanna. Inom stora delar av de län, förbudet skulle komma att gälla, utgjordes nämligen i det närmaste all hittills ej genomforskad mark just av odisponerad kronomark och inom andra delar låge kronomark och enskild mark så blandade om varandra, att malmförekomster funnes, som vore belägna till en del på kronomark och till en annan del på enskild mark. Med den dyrbara apparat, som krävdes för malmletning, kunde det ej verka stimulerande på intresset härför, om upptäckaren av en inmutningsbar mineralförekomst på grund av dess belägenhet helt eller delvis å kronomark antingen ej alls eller endast delvis finge inmuta densamma. Då det vore önskvärt, att landets tillgångar av brytbara malmer bleve kända samt det enskilda initiativet vore av mycket stor betydelse för vinnande av sådan kännedom, enär kronan saknade effektiva organ för organiserande av malmletning och för förvaltande av eventuellt förvärvade malmfyndigheter, ansåge sig Stahre böra tillstyrkas, att den i 1918 års lag medgivna rätten till inmutning för enskilda å odisponerad kronomark bibehölles i avvaktan på ny gruvlagstiftning.

Av de enligt 1918 års lag inmutade fyndigheter, för vilka utmål blivit lagt, vore tre tämligen stora malmfält att i övervägande grad betrakta såsom järnmalmsfält, ehuru malmen samtidigt vore så starkt kisförande, att någon invändning mot utmåls tilldelande för densamma såsom kismalm ej av respektive kronoombud framställts. Dessutom funnes ett ganska betydande antal inmutningar, som begärts på enligt 1918 års lag inmutningsbara mineral men med säkerhet huvudsakligen avsåge järnmalm. Inmutarens avsikt med inmutning och utmålsläggning av dessa malmer vore att, för den händelse den nya gruvlagstiftningen skulle giva upptäckaren av en järnmalmsfyndighet förhandsrätt till dess exploaterande, tillförsäkra sig därom. Intresset för malmletning hade emellertid börjat svalna. Anledningen härtill vore, att huvudsakligen järnmalmer påträffades, varvid det ju alltid måste vara osäkert att påkosta undersökningsarbeten på sådan malm för utrönande, om den tillika innehölle något enligt 1918 års lag inmutningsbart mineral. Då det

emellertid enligt Stahres åsikt vore önskvärt, att eftersökandet av malmer, även järnmalmer och i synnerhet oartsfria järnmalmer, ej av lagstiftningen förhindrades eller motarbetades, ville Stahre på det kraftigaste tillstyrka ett frigivande av inmutningsrätten även för järnmalm i den utsträckning 1918 års lag medgåve för andra malmer, varvid dock export av järnmalm och järnmalmsslig borde förbjudas utan Konungens tillstånd.

Om lagen modifierades enligt detta förslag, kunde den utsträckas att gälla, tills förhållandena genom en fullständig gruvlagstiftning bleve definitivt ordnade. Om lagen oförändrad prolongerades, borde detta endast ske för ett år, enär förhållanden kunde inträffa, som gjorde en snar förändring av lagen önskvärd.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium har i utlåtande den 26 november 1921 med hänsyn såväl till vad bergmästaren Asplund i sitt berörda yttrande meddelat som även till det pågående arbetet med en allmän revision av gruvlagstiftningen tillstyrkt, att förordnande om fortsatt tillämpning av 1918 års lag måtte meddelas för tiden till den 1 oktober 1923.

Det av Asplund framlagda alternativet om åtgärder för järnmalmens frigivande till inmutning kunde kommerskollegium icke biträda, enär det pågående utredningsarbetet rörande ny gruvlagstiftning icke borde föregripas samt för övrigt det av Asplund omnämnda behovet av fosforren malm knappast syntes komma att förefinnas under de närmaste åren.

Mot det andra av Asplund framförda alternativet om malmundersökning i stor skala genom statens försorg ville kollegium — utöver vad nyss anförts rörande det nuvarande ringa behovet av fosforren malm — *dels* erinra att resultaten av malmkommissionens undersökningar samt av djupborrningarna i Kiruna och Gällivare snart kunde förväntas, vilka resultat i hög grad kunde komma att inverka på denna frågas läge, *dels* hänvisa till nu föreliggande nödvändighet att undvika alla icke absolut nödvändiga utgifter.

Kollegium ville biträda det av Asplund framställda förslaget om förenkling av förfarandet enligt 9 § fjärde stycket i lagen.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har i yttrande den 21 november 1921 tillstyrkt, att ifrågavarande lag måtte erhålla giltighet under ännu ett år och till stöd härför anfört: Visserligen hade erfarenheterna från den tid, ifrågavarande lag varit gällande, icke bekräftat den tidigare ofta uttalade förmodan om tillvaron på kronomar-

kerna i Norrland av förut uppdagade, men hemlighållna viktigare förekomster av sådana malmer, som i lagen avsåges, och visserligen hade hittills med anledning av densamma icke några fyndigheter av större betydelse kommit i dagen. Då emellertid otvivelaktigt möjlighet förefunnes att inom de vidsträckta kronomarkerna i norra Sverige upptäcka brytvärda förekomster av sådana malmer, varpå inom landet rådde brist och vilka därför delvis måste importeras, vore fortfarande åtgärder, ägnade att främja en sådan utveckling, att anbefalla. Staten syntes därvid själv böra sträva att i möjligaste mån uppdaga sådana fyndigheter å sin egen mark. På grund av områdenas vidsträckthet och i ännu högre grad de mycket dryga kostnader, som i regel måste nedläggas på undersökningsarbeten, innan man visste, om en anträffad mineralanledning vore brytvärd eller icke, syntes det dock ändamålsenligt att även stimulera det enskilda initiativet till dessa särskilt behövliga malmers eftersökande och utnyttjande. Så länge man i övrigt ansåge sig böra bibehålla den sporre till malmfyndigheters uppdagande och nyttiggörande, som inmutningsrätten innebure, syntes denna därför böra få verka jämväl beträffande ifrågavarande slag av malmer å de nordligare länens kronomarker. En fortsatt tillämpning av 1918 års lag syntes så mycket hellre kunna tillstyrkas, som statens intressen enligt densamma förefölle väl tillgodosedda och försöken att kringgå inmutningsförbudet på järnmalm svårligen kunde medföra allvarliga olägenheter. Ehuru anförda skäl närmast syntes tala för lagens fortsatta tillämpning ända till dess en ny gruvlag komme att träda i kraft, skulle likväl vissa omständigheter om något år kunna bringa frågan i annat läge och syntes det därför säkrast att låta lagens förlängning tillsvidare avse endast ett år.

Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har i utlåtande den 29 november 1921 anfört, att enligt länsstyrelsens förmenande för detta läns vidkommande grundad anledning icke förelåge att ytterligare utsträcka tiden för den nu ifrågavarande lagens giltighet.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i utlåtande den 31 oktober 1921 uttalat den uppfattning, att lagen bör prolongeras för ytterligare ett år i avbidan på ny gruvlagstiftning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i utlåtande den 14 november 1921 förklarat sig till alla delar instämma i det av bergmästaren Asplund gjorda uttalandet om lämpligheten av lagens förlängning under ytterligare ett år från den 1 oktober 1922.

1920 års gruvlagstiftningssakkunniga.

Förenämnda under år 1920 tillkallade sakkunniga för utarbetande av förslag till ny gruvlagstiftning hava i utlåtande den 30 november 1921, under åberopande av de skäl, som förut anförts för förlängning av ifrågavarande lag, tillstyrkt, att densamma förlänges på ytterligare ett år till den 1 oktober 1923. De sakkunniga hava tillika tillstyrkt den av bergmästaren Asplund föreslagna förändringen av 9 § i lagen.

Såsom jag förut nämnt, utgår giltighetstiden för 1918 års lag den 1 oktober 1922. Min avsikt hade varit att på ett långt tidigare stadium än vad nu är fallet hos Kungl. Maj:t anmäla ärendet om dess ifrågasatta förlängning. Att jag emellertid först nu anmäler detta ärende beror på vissa mellankommande omständigheter, som bragt frågan i ett väsentligen ändrat läge, och för vilka jag nu vill i korthet redogöra.

Kungl. Maj:ts uppdrag av den 23 januari 1922 åt gruvlagstiftningssakkunniga.

Genom beslut den 23 nästlidne januari har Kungl. Maj:t, i anledning av hemställan av tjänstgörande chefen för handelsdepartementet, uppdragit åt sakkunniga för utarbetande av förslag till ny gruvlagstiftning att inkomma med utlåtande och förslag huru, i avbidan på slutförandet av det nu pågående arbetet med revision av gällande gruvlagstiftning och de förändrade bestämmelser rörande dispositionen av kronans jordägarandelar, som därav kunde komma att föranledas, utnyttjandet av dylika jordägarandelar lämpligast borde interimistiskt ordnas.

Till motivering av sin berörda hemställan anförde chefen för handelsdepartementet i huvudsak: Med stöd av riksdagens bemyndigande hade Kungl. Maj:t 20 oktober 1899 utfärdat kungörelse om begagnande av kronans jordägarandel i gruva, vilken kungörelse innefattade uppdrag för länsstyrelserna att, där fyndighet belägen å kronojord, inmutades, utarrendera kronans andel i gruvan under en tid av högst nitton kalenderår utöver det, varunder arrendet tagit sin början. Det av riksdagen lämnade bemyndigandet hade sedan oavbrutet förnyats, i samband varmed nämnda kungörelse förlängts. Genom den särskilda lagstiftningen för kronojorden inom de tre nordligaste länen hade emellertid kungörelsens tillämplighetsområde väsentligt inskränkts. 1899 års kungörelse, i den omfattning densamma ännu ägde tillämpning, gällde emellertid endast den *första* utarrenderingen eller med andra ord endast jordägarandelar i nyinmutade fyndigheter. Däremot saknades alla föreskrifter, huru det skulle förfaras i sådana fall, då arrendetiden utginge beträffande jordägarandel, som varit utarrenderad jämlikt bestämmelserna i nämnda kungörelse. Sistnämnda spörsmål hade blivit aktuellt, i det nämligen arrendetiden med 1921 års slut utgått beträffande kronans jordägar-

andelar i fem olika inom Norrbottens län belägna gruvfält. Då det kunde förväntas, att i samband med slutförandet av det nu pågående arbetet med revision av gällande gruvlagstiftning mera definitiva anordningar komme att träffas i avseende å dispositionen av kronan tillhöriga jordägarandelar, hade departementschefen för egen del ansett lämpligt, att i de fall, varom fråga vore, sådana anstalter träffades, att förfoganderätten över jordägarandelarna icke för längre tid framåt bundes. I enlighet med denna uppfattning hade förhandlingar inletts med de nuvarande arrendatorerna av kronans jordägarandelar i ovan nämnda fem gruvfält om förlängning av arrendena på viss kortare tid. Innan framställning till riksdagen avlätes om förnyande av förutnämnda bemyndigande för Kungl. Maj:t att utarrendera kronans jordägarandelar i gruva, borde det tagas i övervägande, huru ett sådant bemyndigande, därest det av riksdagen lämnades, lämpligen borde av Kungl. Maj:t utnyttjas. Av skäl, som förut antytts, kunde det ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligt att även i avseende å jordägarandelar i nyinmutade fyndigheter förkorta den i 1899 års kungörelse angivna maximitiden för utarrenderingen. Härjämte ville det synas, som om vissa bestämmelser i kungörelsen borde kunna givas en tydligare och för kronan mera betryggande avfattning. Det borde vidare tagas under övervägande, huruvida generella bestämmelser kunde och borde utfärdas för de fall, då arrendetiden för redan utarrenderade jordägarandelar utginge.

Då frågan om sättet för begagnande av kronans jordägarandel i gruva äger nära samband med 1918 års lag, har jag ansett mig böra, innan ärendet om prolongation av denna lag upptoges, avvakta det från gruvlagstiftningssakkunniga infordrade utlåtandet.

Gruvlagstiftningssakkunnigas utlåtanden i mars 1922.

Gruvlagstiftningssakkunniga hava därefter i ett till mig avgivet yttrande av den 13 mars 1922 anfört, att de vid behandling av den i Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut den 23 januari 1922 angivna frågan kommit till det resultat, att 1918 års lag borde ersättas av en ny lag, gällande för fyndigheter å odisponerad kronojord inom hela landet och innehållande ändrade bestämmelser även i flera andra avseenden; och hava de sakkunniga bifogat förslag till de nya lagbestämmelser på ifrågavarande område, som enligt de sakkunnigas mening borde genomföras.

Sedan kommerskollegium anmodats avgiva utlåtande över gruvlagstiftningssakkunnigas förslag, har kommerskollegium den 27 mars 1922, med bifogande av inhämtade yttranden från brukssocietetens full-

mäktige i järnkontoret samt bergmästarämbetena i norra, Gävle-Dala, östra och mellersta bergmästardistrikten, ingivit eget utlåtande i ärendet.

Såsom chefen för handelsdepartementet i annat ärende denna dag torde komma att anmäla, hava vidare gruvlagstiftningssakkunniga den 31 mars 1922 till handelsdepartementet ingivit det genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 januari 1922 infordrade utlåtandet, vilket varit åtföljt av förslag till förordning angående förvaltning av kronans jordägarandel i gruva; varefter över berörda utlåtande med förslag yttranden avgivits av kommerskollegium, chefen för Sveriges geologiska undersökning, brukssocietetens fullmäktige i järnkontoret, bergmästarämbetena med flera.

Departementschefen.

Då chefen för handelsdepartementet av skäl, som han i nyss åsyftade ärende torde komma att angiva, icke anser sig böra för närvarande taga slutlig ställning till det av gruvlagstiftningssakkunniga till handelsdepartementet ingivna förslaget till förordning angående förvaltning av kronans jordägarandel i gruva samt det av de sakkunniga till mig ingivna lagförslaget, avsett att ersätta 1918 års lag, äger nära samband med och utgör förutsättning för förstnämnda förslag, anser jag mig icke böra nu ingå i prövning av det till mig ingivna lagförslaget eller de däröver avgivna yttrandena. Jag vill därför nu endast upptaga frågan om förlängning av 1918 års lag.

I samtliga de yttranden i denna fråga, för vilkas innehåll jag ovan redogjort, med undantag av utlåtandet från länsstyrelsen i Jämtlands län, har förordats prolongation av 1918 års lag. För min del finner jag vad i nämnda yttranden anförts innefatta övertygande skäl för en dylik åtgärd.

De framkomna förslagen om upphävande av inmutningsförbudet å järnmalm anser jag mig icke kunna biträda. Då gruvlagstiftningsfrågan under något av de närmaste åren torde komma under prövning, anser jag det vara mindre lämpligt, att en dylik förändring i den nu gällande provisoriska lagstiftningen företages, i synnerhet som, på sätt kommerskollegium anfört, behovet av fosforren malm knappast synes komma att föreligga under den tid, prolongationen av lagen skulle avse.

Vad angår den ifrågasatta förändringen i 9 § fjärde stycket av 1918 års lag, så torde denna förändring, vilken, enligt vad jag inhämtat, icke är av särskilt trängande natur, lämpligast böra anstå för att komma under behandling i samband med övriga förändringar i 1918 års lag, som innefattas i gruvlagstiftningssakkunnigas förslag.

Jag får således tillstyrka, att ifrågavarande lag av den 31 maj 1918 erhåller giltighet under ytterligare ett år, räknat från och med den 1 oktober 1922. I enlighet med denna min uppfattning har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till lag om fortsatt tillämpning till den 1 oktober 1923 av nu förevarande lag.

På sätt av chefen för justitiedepartementet erinrats vid närmast föregående behandling av frågan om prolongation av 1918 års lag, har med det i övergångsbestämmelserna till samma lag intagna stadgandet, att Kungl. Maj:t äger med riksdagen förordna om fortsatt tillämpning av lagens bestämmelser, avsetts, att beslut i sådant hänseende må kunna fattas utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen stadgade ordning. Det nu upprättade lagförslaget torde därför kunna föreläggas riksdagen, utan att lagrådets yttrande förut inhämtas.»

Föredraganden uppläser härefter ett förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; och hemställer föredraganden, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täckes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skall proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Oskar Adelsohn.